

Talousjohtaja Antti Niemi

18.10.2023

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi**HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024**

Päijät-Hämeen hyvinvointialue haluaa lausua talousarvioluonnoksesta seuraavaa:

Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että hyvinvointialueiden rahoituksen tulee olla jatkuvasti riittävän kestäväällä pohjalla, jotta itsenäisyytemme ajan suurin hallinnollinen uudistus saadaan vietyä läpi häiriöttä ja kansalaisten lakisääteiset palvelutarpeet täytettyä. Samalla tulee kuitenkin muistaa, että hyvinvointialueille on annettava riittävä aika toimintansa ja taloutensa saattamiselle kestäväälle pohjalle hyödyntäen niiden itsehallinnollista asemaa. Myös hyvinvointialueiden tehtävien ja toimintaa ohjaavissa määräyksissä ja mitoituksissa on otettava aikalisä toiminnan vakiinnuttamiseksi. Hyvinvointialueiden rahoituksen muodos-
tumisen perusteiden täytyy kestää kriittinen tarkastelu alueellisen oikeudenmukaisuuden, kansalaisten yhdenvertaisten lakisääteisten palvelutarpeiden ja veronmaksajien kohtuullisen verorasituksen näkökulmasta.

Talousarvioesityksessä hyvinvointialueiden rahoitus hyvinvointialueille olisi noin 24,7 miljardia euroa. Siitä osa (0,55 mrd.€) on ns. kertakorvausta, joka hyvinvointialueiden taloudessa kirjataan vuodelle 2023.

Hyvinvointialueiden rahoituksen taso on haasteellinen vuonna 2024 huomioiden toimintaympäristössä tapahtunut viimeaikainen kustannuskehitys. Hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymisessä keskeinen osa hyvinvointialueindeksi on määritelty 2,53 %:iin. Tämä ei vastaa todellista hyvinvointialueiden kustannusten nousuvauhtia, joka on ollut noin 6 - 8% vuodessa. Kesän 2023 työmarkkinasopimukset korottavat sote-alan palkkoja noin 6,5 % kahden vuoden aikana. Hyvinvointialueindeksin laskentaperusteena on yleinen palkkataso-
kehitys, ei hyvinvointialueiden henkilöstön palkkatason kehitys, mikä tässä sopimustilanteessa poikkeaa oleellisesti yleisestä ansiotasonkehityksestä. Hyvinvointialueindeksin merkitys hyvinvointialueille on suurempi kuin palvelutarpeen kasvusta tuleva rahoitus ja sen laskentaperusteiden tulee vastata todellisuutta. Kaiken kaikkiaan voi todeta, että hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymisen perusteet ovat erittäin vaikeaselkoiset ja vaikeuttavat hyvinvointialueiden talouden pitkäjänteistä suunnittelua ja johtamista.

Lisäksi yleisesti voidaan todeta talousarviokirjan määrärahan mitoituksessa esitetyt muutosten kustannusarviot eivät vastaa muutosten todellisia kustannusvaikutuksia alueilla (esim. hoitajamitoitus). Päijät-Hämeen hyvinvointialue esittää, että jatkossa hyvinvointialueiden asiantuntemusta hyödynnetään toimenpiteiden kustannusvaikutuksia arvioitaessa jo niiden valmisteluvaiheessa.

Talousjohtaja Antti Niemi

18.10.2023

Koska yleisesti hyvinvointialueiden rahoitus määräytyy tarveperusteisesti, tulee siihen myös siirtyä mahdollisimman pian. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella tarveperusteinen rahoitus nousee vuodelle 2024 noin 32 miljoonalla eurolla, mutta siihen jää siirtymätasauksen jälkeen vielä noin 49 miljoonan euron vaje laskennalliseen tarpeeseen nähden. Rahoituksen vaje pienenee asteittain siirtymäkauden ajan vuoteen 2029 asti, mutta sitä jää rahoituksen lopulliseen tasoon vajeeksi 11,5 miljoonaa euroa. Ilman siirtymätasauksia Päijät-Hämeen hyvinvointialueen talous olisi hyvin lähellä tasapainoa jo nyt. Siirtymätasauksia ei voida pitää alueellisesti oikeudenmukaisena.

Talousarvioesityksestä puuttuu saatujen tietojen mukaan vielä asiakasmaksujen korotukseen liittyvä valtion rahoituksen vähennys. Asiakasmaksuasetuksen muutoksen mukaiset korotukset lisäisivät hyvinvointialueiden saamia maksutuottoja noin 26,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Hallitusohjelman mukaisesti vastaava määrä vähennettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksesta. Asiakasmaksuja korotetaan säännönmukaisesti joka toinen vuosi indeksien muutoksen mukaan. Tämä hallitusohjelmaan perustuva vähennys on täysin perusteeton ja heikentää hyvinvointialueiden taloudellista asemaa eikä myöskään kannusta toiminnan ohjaukseen asiakasmaksujen avulla.

Rahoituslain mukaisesti vuoden 2025 rahoitusta tarkistetaan jälkikäteen vuoden 2023 toteutuneilla kustannuksilla. Tämänhetkinen rahoitusvaje johtaa kuitenkin siihen, ettei vuosina 2023 ja 2024 syntyneitä alijäämiä pystytä silloin kattamaan, koska rahoituksen jälkikäteistarkistus mahdollistaa enintään vasta vuoden 2025 talouden tasapainon. Niinpä vuosien 2023 ja 2024 alimitoitettua rahoitusta ja niistä syntynyttä kumulatiivista alijäämää ei pystytä kattamaan jälkikäteistarkistuksen rahoituksella. Alijäämien kattaminen lain edellyttämässä aikataulussa vuoden 2026 loppuun mennessä on erittäin vaikeaa tai mahdotonta ilman, että se vaarantaa asukkaiden oikeutta lain edellyttämiin palvelutasoniin. Hyvinvointialueita ei pidä pakottaa lyhytjänteisiin toimiin talouden tasapainottamiseksi, jos alueella on selkeä näkymä taloudellisen tasapainon saavuttamisesta kohtuullisessa ajassa.

Lisäksi alijäämän kattamistarkastelun ulkopuolelle tulee jättää vuoden 2022 valmisteluvaiheessa syntynyt alijäämä. Päijät-Hämeen hyvinvointialue teki alijäämää myös valmisteluvaiheessa, koska integroidut sote-alueet saivat liian vähän valtionavustusta suhteessa valmisteluvaiheen työmäärään. Valtionavustuksia myönnettäessä oletettiin, että muutos integroiduilla sote-alueilla on pienempi kuin niillä alueilla missä järjestäjäorganisaatioita on ollut paljon. Käytännössä kuitenkin järjestelmien ja erityisesti hallinnon rakenteiden perustaminen integroiduilla alueilla on ollut mittakaavaltaan ja työmäärältään vastaava kuin muillakin alueilla.

Vuosina 2023 ja 2024 syntyvä alijäämä voi johtaa siihen, että hyvinvointialueet joutuvat turvautumaan epätarkoituksenmukaiseen ja kalliiseen lyhytaikaiseen lainarahoitukseen palvelutoiminnan rahoittamiseksi kassatilanteen heikentyessä. Hyvinvointialueiden lyhytaikaisen rahoituksen osalta on erityisen tärkeää turvata myös Kuntarahoituksen rooli rahoituksen tarjoajana erityisesti varauduttaessa poikkeustilanteisiin.

Lopuksi Päijät-Hämeen hyvinvointialue lausuu:

- (i) Toteaa, että hyvinvointialueiden rahoituksen talousarvioesitys on rahoituksen tason osalta erittäin haastava.**
- (ii) Pitää rahoitusmallin monimutkaisuutta ja siihen sisältyvää siirtymätasauksia pitkjänteistä talouden/toiminnan ohjausta vaikeuttavana sekä alueellisesti epätasa-arvoisena.**

Talousjohtaja Antti Niemi

18.10.2023

- (iii) Pitää rahoituslainsäädäntöön sisältyvää alijäämän kattamisvelvollisuutta hyvänä periaatteena, mutta toimintaympäristön muutokset huomioiden lähes mahdottomana saavuttaa määräajassa.**
- (iv) Pitää hyvänä, että veronmaksajien maksurasitusta myös sotekulujen osalta pyritään hillitsemään pitkällä tähtäimellä.**

Petri Virolainen
hyvinvointialuejohtaja
Päijät-Hämeen hyvinvointialue